

Önsöz

Türk Psikoloji Yazıları Şiddet Özel Sayısı

Özgecan Aslan anısına..

Metehan Irak

Yayın Yönetmeni

Türk Psikoloji Yazıları'nın 'Şiddet' konulu özel sayısı maalesef yaşadığımız çok üzücü bir olayın yarattığı etkilere tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu sayıda şiddeti çok farklı yönleriyle ele alan uygulamalı ve derleme çalışmalar yer almaktadır. Özel sayı çağrımıza çalışma ve öneriyle destek veren yazarlarımıza, çalışmaları değerlendiren danışmanlarımıza ve yayın kurulundaki arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Nermin Taşkale ve Gonca Soygüt'ün çalışması şiddet mağduru ve kadın sığınma evlerinde yaşamlarını sürdüren kadınların zorlukları hakkında kapsayıcı bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmanın en ilgi çeken sonuçlarından biri, kadınların uğradıkları şiddetin oldukça ağır ve sürekli olarak tekrar etmesidir. Özellikle kadınların ekonomik özgürlüklerinin oldukça sınırlı olması, bu döngünün kırılmamasındaki ana unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mine Özaşçılar çalışmasında şiddet içerikli suç eğilimde biyolojik faktörlerin etkisi hakkında değerli bir derleme sunmaktadır. Şiddete ve suça eğilimli olmanın 'kader' olarak algılanmasının adalet sistemi açısından nasıl olumsuz sonuçlar yarattığını ve ırkçı söylemlere kadar uzandığını görmekteyiz. Özaşçılar bu çalışmasında Sosyobiyojoloji yaklaşımı temelinde, suç ve şiddet davranışlarının anlaşılmasında içinde bulunulan çevrenin önemine dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımın son dönemde Ülkemizdeki töre cinayetlerinin anlaşılmasına ışık tutması beklenebilir.

Örtük ya da gizil saldırganlığın en az açık saldırganlık kadar şiddet eğilimli davranışları anlamada önemli olduğu Afife Başak Ok ve Yonca Toker'in çalışmasında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Bu derleme çalışması özellikle örtük ve açık saldırganlığın farklı etkileşimleri ve bu etkileşimlerin şiddet davranışını anlamada yeni bir yaklaşım olabileceğine dair önemli bulgulara yer vermektedir. Bu bulguların şiddet davranışı ve kültürel farklılıklar arasındaki ilişkileri anlamada önemli olabileceği töre cinayetleri ekseninde tartışılmıştır.

Suzan Ceylan, Canay Doğulu ve Gülçin Akbaş nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarını bir arada kullandıkları çalışmalarında, namus cinayetlerini, Türkiye'de süregelen kadın-erkek eşitsizliğinin bir uzantısı olarak yorumlamışlardır. Kimlerin namus cinayeti işleyebileceğine ilişkin olarak verilen yanıtlar olumsuz özelliklere (temsilere) dayanmaktadır. Bu sürpriz olmayan sonuca karşın, namus cinayetlerini meşru kılma eğiliminin olması ilgi çekicidir. Namus cinayeti işleyebilme eğilimi olan ve olmayan kişilere atfedilen özelliklerin ayrıntıları, oldukça düşündürücüdür.

Bengisu Nehir Aydın ve arkadaşlarının kadına yönelik şiddetin gazetelerde ele alınmış biçimleriyle ilgili uygulamalı çalışmasında, gazetelerin yayın politikalarının bu haberlerin ele alınmış şeklini etkilediği görülmüştür. Şiddetin magazinsel boyutlarda sunulmasının yanı sıra, haberlerin veriliş tarzının şiddeti meşru görme eğilimine kadar uzadığı göze çarpmaktadır. Yazarlar kadına yönelik şiddet haberlerinde 'namus' kavramının kullanılmasının, ahlaki bir algı yarattığı ve bu durumda davranışın meşru görülme eğilimini artırma riski taşıdığına dikkat çekmişlerdir.

Bir insanlık suçu olmasına karşın işkence halen Türkiye'de hatırı sayılı bir konuma sahiptir. Murat Parker ve Burcu Buğu'nun çalışması, işkence mağdurlarının yaşadıkları psikolojik zorlukları ve bunlara ilişkin yaklaşım tarzımızın ne olması gerektiğini ele almaktadır. İşkence mağdurlarının yaşadıkları sorunların çok uzun sürebildiği, bu nedenle mağdurların bu sorunlara karşı olan dayanıklılıklarının göz önüne alınması gerektiği öne çıkmaktadır. Mağdurlara verilecek psikolojik desteklerin etkililiği konusunda yeterli araştırmaya sahip olmadığımızı vurgu yapan Parker, bu incelemelerde nitel yaklaşımların da kullanılması gerektiğinin altını özellikle çizmektedir.

Trans bireylerin mağruz kaldıkları şiddet de gündemimizdeki yerini maalesef korumaktadır. Banu Cangöz-Ulu ve arkadaşlarının üniversite öğrencileriyle yaptıkları deneysel çalışmada, nefret suçu davranışının toplumsal

cinsiyetçi-transfobik tutumlarla olan ilişkisini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Mağdur kişi trans birey olduğunda şiddet davranışının daha fazla 'mazeret görüldüğü' ve en önemlisi de bu konudaki ön yargılarımızın halen ne kadar katı olduğunu göstermesi açısından bu çalışma önemli bilgiler sunmaktadır.

Şiddet davranışında bulunma eğiliminin gelişimsel süreçlerle ilişkisini ele alan Müge Ekerim ve Bilge Selçuk, katı ve duygusallıktan yoksun kişilik özelliğine sahip olmanın, empati, acıma ve suçluluk duygularından yoksun olmanın öne çıkan faktörler olduğuna vurgu yapmakta, bu özelliklere sahip çocukların ergenlik ve yetişkinlikte uyum sorunları yaşayabileceklerini belirtmektedirler. Şiddetin nasıl geliştiğini anlamının önlem almadaki önemine vurgu yapan bu çalışmada, M. Özaşçılar'ın çalışmasında olduğu gibi biyolojik ve çevresel unsurların mutlaka birlikte ele alınması gerektiğine işaret edilmektedir.

Kadına yönelik şiddetin ele alındığı bir diğer çalışmada İnci Boyacıoğlu, Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmaların kapsamlı bir değerlendirmesini yapmak-

tadır. Kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi için uygulanan farklı yöntemlerin neden çok etkin olmadığı ve ulusal ölçekte neler yapılması gerektiği konusundaki öneriler tartışılmıştır. Kültüre özgü sorunlarımız olan 'kurumsallık ve süreklilik' unsurlarının burada da karşımıza çıktığını görüyoruz.

Yukarıda özetlemeye çalıştığım bu değerli çalışmalar şiddeti hemen her yönüyle anlamamıza ve önlememize önemli katkılar sağlayacaktır. Özellikle Türkiye toplumu üzerinde yapılmış çalışmaların varlığı, bu özel sayının katkısını daha da arttırmaktadır.

Özgecan Aslan Mersin Çağ Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencisi.. eğitiminin ve hayatının başlangıcında iken hunharca katledildi. Türkiye'de şiddetin hemen her türünün normalleştirilmesi, buna 'alışılması' gerektiği yönündeki baskıların halen devam ettiği bir süreçte özel sayımız baskıya girerken de fazlasıyla hissedebiliyoruz. Bu durumu normalleştirmemek ve buna alışmakla işe başlayabiliriz.

Özgecan'ın aziz hatırasına saygıyla..

Özgecan Aslan
(22 Ekim 1995 - 11 Şubat 2015)